

Neşet Ertaş Türkülerinde *Gariplik* Teması

Gülcan ZENGİN

Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Kayseri

*Sorumlu Yazar
gulcan40@msn.com

Özet

“Türkü” sözcüğü “Türk”e mahsustur. Türk halk edebiyatı nazım türlerinden olan türkü, “ezgi ile söylenmesi” bakımından diğer Türk halk edebiyatı türlerinden ayrılır. Türküler halka mâl olmuş, saz şairleri tarafından dile getirilen ürünlerdir. Bu ürünleri icra edenlerden birisi olan Neşet Ertaş, Orta Anadolu aşıklık geleneğinin ve Türk halk müziğinde yer alan sanatçıların “pîri” olarak bilinir.

“Bozkırın Tezenesi” diye de isimlendirilen sanatçı, türkülerinin muhtevasını kendi yaşamından hareketle beslemiştir. Kendisini “garip” diye nitelendiren sanatçı, “gariplik” temasını türkülerinin çoğunda işlemiştir.

Bildirimizde sanatçının türkülerinden yola çıkarak, saz şairlerinin ele aldıkları konuların kendi yaşamlarını ne ölçüde yansıttıkları ortaya konulacaktır. Çalışmamızın ana konusunu “gariplik” temalı türküler oluşturacaktır. Ayrıca farklı kültürler içerisinde yetişmiş saz şairlerinin türkülerinde ele aldıkları konular kıyaslama yöntemiyle incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Neşet Ertaş, Gariplik, Türk Halk Müziği, Türkü

GİRİŞ

Türkü türlü ezgilerle söylenen bir anonim halk şiiri nazım biçimidir. Söyleyeni belli, kişisel halk şiiri biçimleri arasına giren türküler de vardır. Türkü her iki birliğe de girebildiğinden halk edebiyatının en zengin alanıdır (Dilçin 2005: 289). Türk kelimesinden “Türk’e ait, Türk’e mensup, Türk’e mahsus” anlamını verecek bir biçimde türetilen bu kelime sadece bir şiir şeklini değil, özel ezgileriyle okunan değişik metinleri de anlatmaktadır (Özcan 2001: 32).11’inci yüzyılın ünlü eseri Divan-ı Lügati’t Türk’te türkü karşılığı olarak “ır”, “yır” terimleri kullanılmaktadır. Örnek olarak da “ol yır yırladı” örneği verilmektedir (Can 2010: 1).

Kısacası türkü; halkın ruh halini, yaşayışını, inancını, karşılaştığı hadiseleri yansıtan ve saz şairleri tarafından dile getirilen, hece ölçüsüyle yazılmış/söylenmiş ezgili ve ritimli halk edebiyatı nazım türü-dür. Türk’ü anlamak için türkü dinlemek gerek (Tokel 2004: 19).Türküyü bağlamasız, bağlamayı tür- küsüz düşünmek neredeyse imkânsız gibidir. Anadolu’nun yaşayan efsanesi, büyük bozlak ustası Neşet Ertaş bağlamayı türküye, türküyü bağlamaya yakıştıran ve yaklaşkıran adeta birbirinin içinde eritip yok eden büyük bir âşıktır.

Bozkırın Tezenesi “Neşet Ertaş”¹

Ekmek parası kazanmak için dört beş yaşlarında babasının yanında çırak olarak başlayan Neşet Ertaş 1938 yılında Kırşehir’in Çiçekdağı ilçesine bağlı, “Kelismailuşağı” Köyü’nün 15-20 hanelik bir mahallesi olan “Kırtıllar Köyü”nde dünyaya gelir. Babası büyük halk ozanı Muharrem Ertaş, annesi Döne Ertaş’ tır. Ailenin ikinci çocuğu olan Neşet Ertaş babasının sanatını devam ettiren tek çocuktur.

Abdallar köyü olarak bilinen Kırtıllar da insanların yaptığı tek şey vardı o da çalgıcılıktı. Bundan başka bu abdal aşiretinin yaptığı iş, ya sünnetçilik ya da köy köy, şehir şehir dolaşık deşirmekti. Neşet Ertaş da zorluklarla geçinen, sürekli başka yerlere göç eden bu yoksul aşiretin içinde doğup büyür. Baba Ertaş 1944 yılında ağır hayat koşullarına yenik düşmemek için Kırtıllar’dan ayrılır ve Çiçekdağı’ nın İbikli Köyü’ne yerleşir. Bu sıralar da beş altı yaşlarında olan Neşet Ertaş yavaştan da olsa babasıyla düğünlere gitmeye, hayatı ve sanatı öğrenmeye başlar. İbikli’de anne Döne Ertaş rahatsızlanır, hayatın zorluğuna ve acımasızlığına karşı koyamaz ve beş yavrusunu Muharrem Usta’ya emanet ederek,

¹ Bu bölüm oluşturulurken 2008 yılında TRT tarafından hazırlanan *Bozkırın Tezenesi* ve Can Dündar tarafından hazırlanan *Neşet Ertaş* adlı belgesellerden yararlanılmıştır.

gözlerini hayata kapatır. Feleğin ağır tokatını yiyen Muharrem Usta, beş öksüzünü de alarak 1946'da Çiçekdağı'nın Teflek Köyü'ne göç eder. Burada fazla kalamayan Ertaş ailesi 1947 yılında Yozgat'ın Abdallar Köyü olarak bilinen Kırıksoku'ya gelirler. Muharrem Usta burada anasız kalan çocuklarına Arzu adında bir üvey ana bulur ve aradan fazla bir zaman geçmeden de askere çağrılır. Muharrem Usta askere gidince ev halkı geçim sıkıntısı yaşar. Düşünlerde çalgı çalacak kadar büyük olmayan çocuklar, başka işlerde de çalışamazlardı. Yapacakları tek şey vardı o da deşirmektidilenmekti. Babasının sazını omzuna alan Neşet Ertaş da aynen öyle yaptı ve üvey annesinin bir akrabası ile kapı kapı, köy köy deşirip ailesini geçindirir. Ne yazık ki yoksulluk, büyük bozlak ustasına bunu yaptırmak zorunda kaldı.

Muharrem Usta askerden dönünce ailesini de alarak Yozgat'ın Yerköy ilçesine göç eder. Yaklaşık bir yıl kadar burada kalan Ertaş ailesi 1950 yılında göçlerini Kırıkkale'ye taşır. Kırıkkale'deki yaşamları diğer kaldıkları yerlere göre biraz daha iyidir. Çünkü Necati ile Neşet büyümüş, düşünlerde babalarına eşlik etmeye başlamıştı. Necati ile Neşet cümbüş çalıyor aynı zamanda Neşet düşün meydanlarında köçek olarak dönmeye de başlamıştı. Kırıkkale'deki hayat koşullarına ancak iki yıl kadar dayanan Ertaş ailesi 1952 yılında asıl memleketleri olan Kırşehir'e dönerler. Artık daha da büyümüş olan Necati ile Neşet her düşün babaları ile beraber gidip, babaları ile beraber çalmaya başlar. Kırşehir'deki düşünlerde keman çalmaya başlayan Neşet Ertaş, sazı da öğrenmeye merak salar. Ancak babası gibi bir ustanın yanında sazı eline alıp çalmaktan da çekinir. Tabi yoksulluktan dolayı çamaşır yıkanan bir tokaca bir kaç tel takıp onu saz olarak kullanmak, onu bir saz yapıyorsa o da o derece saz çalmaya çalışıyordu.

Hemen hemen her düşünde çalan Ertaş ailesi artık yavaş yavaş düzenlerini kurmaya başlar. Bu sırada on dört on beş yaşlarında olan Neşet Ertaş bir Türkmen kızına gönlünü kaptırır. Kızın babasının çok fazla başlık parası istemesi ve abdalları küçümsemesinden dolayı sevdiği kıza kavuşamayan Neşet Ertaş elinde sazı, cebinde iki buçuk lirası ile İstanbul'un yolunu tutar. İki buçuk lirası ile ancak Ankara'ya kadar gidebilen Neşet Ertaş, Ankara'dan İstanbul'a ayakta gitmek zorunda kalır. Sabah saatlerin- de Sirkeci'de iner ve bir otele yerleşir. Parası olmadığı için hemen iş aramaya başlayan Neşet Ertaş bir iş bulamaz ve dört beş gün aç gezer. Artık karın tokluğuna iş aramaya başlar ancak yine bir iş bulamaz. İstanbul'a geldiğinin altıncı günü Doğu İşhanı'ndaki Şençalar Plak'ı görür ve hemen içeri girer. İçeride "Neden Garip Garip Ötersin Bülbul" adlı bozlağı çalan Neşet Ertaş'a artık talih gülmüş, onun yollarını açmıştı. Şençalar Plak'ın sahibi Kadri Şençalar Neşet Ertaş'ı çok beğenir ve onu alıp Beyoğlu Saz'a götürür. Beyoğlu Saz'ın müdürüne "Size bir garip getirdim" der ve Neşet Ertaş'ın geceleri gazinoda çalmak üzere yedi buçuk lira yevmiye almasına dair anlaşılır. Artık Beyoğlu Saz'da çalıp söylemeye başlayan Neşet Ertaş 1957'de iki plak çıkarır. İlki "Neden Garip Garip Ötesin Bülbul" diğeri "Gitme Leyla'mdır".

İstanbul'a alışamayan Neşet Ertaş iki yıl sonra yani 1959'da memleketi Kırşehir'e döner. Kır- şehir'de de fazla kalamayan Neşet Ertaş Ankara Radyosu'nda Yurttan Sesler programında çalıp söylemek ister. Emin Aldemir vasıtası ile radyonun müdürü Muzaffer Sarısözen ile tanışır ve Yurttan Sesler'de çalıp söylemeye başlar. Daha sonra radyonun açtığı

"Mahalli Sanatçılar" imtihanını kazanır ve Kırşehir yöresi türkülerini sazına vurarak söylemeye başlar.

Neşet Ertaş, 1961 yılında uğruna türküler yaktığı, çocuklarının annesi Leyla Hanım ile evlenir. Ailesinin rızası olmadan yaptığı bu evliliği yaklaşık yedi sekiz yıl süren Neşet Ertaş, askerden dönünce eşinden ayrılır. Bu sırada Ankara radyosu ile arası açılır ve radyodan kırgın, küskün bir şekilde ayrılır. Artık gazino ve pavyonlarda çalıp söylemeye başlayan Ertaş bir gece ansızın sahne de rahatsızlanır ve hemen Hacettepe Hastanesi'ne kaldırılır. Felç geçirdiği anlaşılan Ertaş yaklaşık iki yıl kadar Ankara da tedavi görür ancak bir fayda bulamaz. Almanya'daki ağabeyi Necati'nin daveti ile 1980 yılında Alman- ya 'ya gider. Tedavisi başarıyla sonuçlanan Ertaş çocuklarını da yanına alarak Berlin'e yerleşir. Yaklaşık beş altı yıl Berlin'de kalan Ertaş sonrasında da Bergheim'e yerleşir. Burada da geçimini saziyle sözüyle sağlayan bozkırın tezenesi, pasaportuna "saz öğretmeni" yazdırarak Alman hükümetinden oturma izni alır. Almanya'daki düşünlerde de çalıp söylemeye başlayan Ertaş, burada org, bateri, elektro bağlama ve vokalistten oluşan "Ertaş Orkestrası" nı kurar. 2005 yılında Türkiye'ye dönmüş olan Neşet Ertaş, İzmir de yaşamaktadır. Ayrıca, kendisinin bile sayısını bilmediği çok sayıda eseri, kaseti ve plağı vardır.

Neşet Ertaş Türkülerinde "Gariplik"

Arapça bir sıfat olan ve çoğulu "guraba" olan "garip" kelimesi birkaç değişik anlama gelecek şekilde kullanılmaktadır:

- 1)Kimsesiz, zavallı.
- 2)Yabancı, gurbette yaşayan, elgin.
- 3)Acayip.
- 4)Şaşılacak bir şey karşısında söylenen söz.
- 5)Dokunaklı, hüzün veren.

"Gariplik" ise garip olma durumudur, garabettir (Türkçe Sözlük 2005: 727).

Biz doğduğumuzdan beri yoksulduk, varlığını görmedik ki yoksulluktan şikâyet edelim (Akman 2006: 1) diyen bozlak ustası Neşet Ertaş, yoksul, kimsesiz, abdal diye horlanan, sürekli aşağılanan, dışlanan bir toplumun içinde doğup büyüdüğü için bu yaşam şekli, bu ortam onu çok derinden etkiledi. Bu yaşam şekli ona her fırsatta bu durumu dile getirme gereği hissettirdi. O yoksul insanların, garip insanların feryatlarını, acılarını, ezilmişliklerini dile getirmeyi kendisine bir vazife bilmişti. Çünkü o gariplerin sesi, çılgılığı, haykırışı olmak istiyordu. Böyle bir yaşamı, böyle bir acıyı da ancak yaşayan ve bilen biri çok iyi anlatabilirdi. İşte bunu başaran, dertlerini haykırma fırsatı bulan, gariplere garip penceresinden bakan isim Neşet Ertaş olmuştu. O kadar eser yazmasına rağmen hiçbir eserinde adını soyadını kullanmayan gönül aşığı, kendisini Neşet Ertaş olarak hatırlatacak, duyuracak ve kendisini en iyi şekilde ifade edecekti. Amacı da çoğu sanatçı gibi şöhret sahibi, para sahibi olmak değildi. O, kendi söylemi ile sadece ayaklar turabı, gönüller hizmetçisi, dertler ortağı olmak istiyordu. Sonunda da bu isteğini gerçekleştirdi ve Anadolu'nun sesini büyük şehirlerde yankılandırdı.

Anadolu'nun güzide aşığı, Yaşar Kemal' in de dediği gibi Bozkırın Tezenesi, asırlık bir kültürel mirasın belki de son temsilcisidir. Kendine has bozlaklarıyla, uzun havalarıyla ve yeri göğü inleyen sesi ile Anadolu'daki abdal aşiretinin bir nevi sözcüsü olmuş onların derdini, kederini bir seste, bir

ağızda toplamıştı. Çünkü hayatın gerçekliğini, acımasızlığını o kadar derinden hissetmiş, o kadar derinden yaşamış ki bunları görmemek, hissetmemek imkânsızdır.

Sayısını kendisinin bile bilmediği ve çok sayıda esere imzasını atan Anadolu'nun yanık bağırlı aşığı hem bir hoca hem bir usta hem de bir ruh ikizi olarak gördüğü babasının tavsiyesi ile türkülerinin çoğunda "garib"i mahlas olarak kullanmış ve kendisine bir misyon edinmişti."Ben küçük yaşlarımda bile bazı türküler üretirdim ama bu türkü benim demezdim, öyle çalardım türküler. Babam arif kişiydi, bir gün dedi ki, oğlum sen bir şeyler yapıyorsun, kendin türküler söylüyorsun ama sonunda bir şey demiyorsun. Hayli türküler üretiyorum, adım soyadım yok. Sonuna bir şey ekleyim mi dedim babama, o da bizler garibiz oğlum, bize garipler derler, gönülde gariptir, dedi... Soyadı yokken bize garipler derlermiş. Gerçekten de biz garip, yani ezilmiş, hor görülümüş, abdal diye nitelendirilmiş, aşağılanmışızdır. İşte oradan kaldı, türkülerimin içinde garip adı geçer(Tokel 2004: 166).

Zaten ben garibim anadan doğma/garibin gönlünü bilmeyen dünya, diye sazının teline vurup heybetle haykıran Bozkırın Tezenesi gariplerin içinde doğmuş ve doğduğu zamandan itibaren de onlar gibi garip olmuştu. Herkesin "garipler" yakıştırmasını yaptığı bu abdal aşireti gerçekten de garip insanları içinde barındıran, garip bir aşiretti. Bu aşiretin bir ferdi, bir parçası olan Neşet Ertaş da insanların onlara nasıl baktıklarını, nasıl davrandıklarını kendisi bilakis gördü, yaşadı ve her defasında da bu durumlarını haykırmaktan asla utanmadı. Gariplerin diyemediklerini o dedi, o haykırdı ben garibim, biz garibiz dedi. Artık Neşet Ertaş'ı garipsiz, garibi de Neşet Ertaş'sız düşünmek olmazdı. Gariplik onunla öyle bütünleşmiş, öyle içli dışlı olmuştu ki hiçbir yerde peşini bırakmıyordu. Bu gariplik kimi zaman yoluna engel koydu, kimi zaman da o engelleri kaldırdı. "Abdala abdaldan başkası kız vermez, kızı gönlüne bırakırsan ya davulcuya ya zurnacıya varır" sözlerini kendi kulakları ile işitti ve sırf böyle düşünen insanların yüzünden de sevdiğine kavuşamadı. Abdal olarak isimlendirip, ikinci sınıf insan muamelesi görmeye daha doğrusu görülmeye mahkûm oldular.

Garipliğin diğer bir cephesi daha vardı, o da gurbeti yaşamak, gurbeti solumaktı. Yoksul olan, garip olan abdal aşireti kendi yurtları olmadığı için sürekli göçebe olarak yaşayan, oradan oraya sürüklenen, düzenli bir yaşamı olmayan, konargöçer bir aşiretti. Bizim gönlü garip aşığımız da bu gariplerin içinde doğup büyüdüğü için bunları yaşadı ve gördü. Yaşam koşulları, geçim sıkıntısı, ekmek davası bu aşireti bir rüzgâra engel koyamayan, dalından düşmüş bir yaprak gibi oradan oraya savurdu ve oradan oraya savururken de dertlerini, çilelerini kendileriyle beraber götürdü. Bağrı yanık aşığımızı da yoksulluk, ezilmişlik, horlanılmışlık İstanbul'a, Ankara'ya ve hatta ta Almanya'ya kadar savurdu. Buralardaki kalabalık içinde gurbeti yaşayan ve gurbete yabancı bir kişi haline gelen aşığımız zamanla gurbeti kendisine mesken tuttu ve vatanına, toprağına küskün aynı zamanda da vatani burnunda tüten bir âşık olmuştu.

Bozkırın Tezenesi'nin yaşamında çekmediği çile olarak ne kalmıştı acaba? Küçük yaşta, beş kardeşiyile öksüz kalan, arkadaşları okula gidip elleri kalem tutarken eli keman, darbuka, cümbüş tutan, kendi yaşlıları meydanlarda çocuk oyunları oynarken o ekmeğinin köçeği olarak üç beş kuruş daha fazla kazanabilmek için meydanlarda köçek olarak dönen, insanlara Allah rızası diye el açıp kapı kapı, köy

köy dolaşan bütün bunlar yetmezmiş gibi bir de gurbete çıkan, vatan özlemi çeken gariplerin garibi Neşet Ertaş'tı. Bunların hepsi yoksulluğun, bir lokma ekmeğin boğazdan geçmesi içindi. Fakir aşiret kendine toplumda yer bulamıyor, kendine bir yer edinmiyor ve toplum da bunlara değer verip, kabullenmiyordu. Sürekli aptal, çingen diye dışlanıyorlardı.

İşte Neşet Ertaş'ın hayatına baktığımızda garibin, garipliğin onun hayatında ne kadar çok yer tuttuğunu görebiliriz. "Gel garip, git garip, size bir garip getirdim, çal garip", gibi tabirler kullanılması, onun aslında dışarıdan bakılınca bile bir garip olduğunu anlamaya yeterdi. O, garipliğinden asla utanmadı, hayattan pes etmedi ve gönül dağında bir garip olarak hayat mücadelesine devam etti. Hayatının dönüm noktası diyebileceğimiz ilk plağı bile, içinde "garip" kelimesinin geçtiği "Neden garip garip ötersin bülbül"dü. Hayatının sırrı belki de bu "garip" kelimesinde saklıydı. Kendi dalında öten garip bülbül olarak gördü ve bir bülbül gibi feryatlarını şehrin neonlarla aydınlatılmış, parfüm kokulu gazinolarında, pavyonlarında haykırma fırsatı buldu. Böylece gerek yurt içi gerekse yurt dışında ki sevenlerine, halkına kendini tanıtmaya, sesini duyurma fırsatı buldu.

Saz ve söz ustası Neşet Ertaş'ın eserlerinde "garip"i mahlas olarak kullanması kendisi için büyük bir isabettir. Garibi, garipliği iyice içine sindirmiş olan âşık "garip"i sadece mahlas olarak kullanmamış, bazı eserlerine isim de yapmıştır. Onun eserlerini bir feryat, bir ses olarak okuyup, dinlemek gerek; çünkü onlar sadece türkü olsun diye söylenmiş, içi boş, anlamsız sözler değildir. Aşağıdaki örneklerde "garip"ın Neşet Ertaş'ın hayatında nasıl ve ne kadar yer kapladığını, kendi yaşamından parçalarla eserlerini nasıl beslediğini az da olsa anlatmaya çalışacağım:

GARİPTİR

Boynunu bükerek gelip geçenin
Kederi **gariptir**, halı **gariptir**
Her köşe başında avuç açanın
Kederi **gariptir**, eli **gariptir**.

Hakkı vardır yetimlerin, dulların
Senin olsun türlü taam balların.
Hak rızası için diyen kulların,
Yüreği **gariptir**, dili **gariptir**.

Yardım etmiyorsan bari hor görme,
Vurmuş felek zaten bir de sen vurma.
Vurup da **garibin** omuzun kırma
Omuzu **gariptir**, kolu gariptir

Âşık edebiyatının yaşayan ustası bu türküsünde hayatının onda bıraktığı anıları sanki sırasıyla işlemektedir. Küçük yaşta öksüz kalışını, sefaletle boğuşmasını en önemlisi yaşayabilmek için dilenişini gönül sazından bizlere kadar ulaştırmıştır. Yoksulluk ona kapı kapı gezip avuç açmayı, insanlara eğilmeyi öğretmişti ve kapı kapı deşirirken insanların kendisini pek de önemsemediğini gösterdi. Zaten feleğin tokatını yiyen Ertaş kendisini önemsemeyenlere kendini ezmemelerini, hor görmelerini söylüyor. Her haliyle garip olduğunu vurgulayan Ertaş kendi yaşamından, deşiricilik yaptığı günlere ve o günlerde insanların kendine nasıl davrandıklarına atıfta bulunmuştur.

Az mı Çektim adlı eserinde ise:
 Garip gezdim el içinde,
 Halden bilmez kul içinde,
 Bunca acı dil içinde
 Az mı çektim az mı çektim.

Gönül aşığı bu türküsünde de aç susuz, cebi parasız ve yüreğinde toprağından götürdüğü dertleri, sıkıntıları ile kalabalığın arasında boğulduğu günlere değinmektedir. Koca şehrin içinde kimsesiz, bir başına, yurdundan yuvasından koparılmış bir ceylan misali herkesten kaçıyordu. Bu şehirli, süslü insanların arasında yalnızlıkla baş başa kalması sadece İstanbul yıllarında değil Ankara ve Almanya’ da yaşadığı yıllarda da oldu. Bir başına, tek odalı evlerde yaşadı ve ne koca şehre ne de insanlara alışabildi. Maalesef geçim derdi onu kendini anlamayan, derdinden haberdar olmayan, içinde gizli dertleri ile o şehirlerde o insanların arasında yaşamaya mahkûm etti. Bütün bu yaşadıklarını gariplik teması içinde sevenlerine ulaştırmıştır.

Yine Bir Hal Oldu adlı eserinde:
 Yandı ciğer yandı bir su veren yok,
 Azgın yaralara melhem süren yok,
 Bir **garibim** şu halim bilen yok,
 Yandı **garip** bağrım nar oldu gitti.

Boztrak ustamız bu eserinde kendi yaşamındaki sevdasına, aşk penceresinden bakarak onu yaşayamadığına, ona kavuşamadığına değinir. Sevdiğine kavuşamayıp ve sonrasında yüreğinde kalan o sevdâ közü üzerine Leyla Hanım ile evlenip mutlu olamadığı anlayarak ayrılmıştı. Yüreğinde yanan aşk ateşi o kadar büyük o kadar derinindi ki gönlüne kimseyi koyup sevedemedi. Gönül yarası durmaksızın kanıyor, garip gönlünden anlayan, bilen kimseyi bulamıyordu. Çektiği sevdâ acısını garipliği içinde haykırma fırsatı buldu.

Ne Yaşamış Ne Yaşıyor Ne Yaşar adlı eserinde ise:

Gurbet elde **garip** olan **garibim**,
 Derdin deryasına dalan **garibim**,
 Sevdiğinden ayrı kalan **garibim**,
 Ne yaşamış ne yaşıyor ne yaşar.

Âşığımız bu dizesinde de garipliği sevdiğine kavuşamayan, sevdiğinden uzak, gurbet elde sıkıntı için yaşanan acıları ele alarak bizlere hissettirmeye çalışmıştır. Çünkü gurbete gidenin içinde elbet bir de aşk ateşi vardır. Bir dörtlükte bu kadar çok garip kelimesinin geçmesi garibin, garipliğin Neşet Ertaş’ı ne kadar tamamladığını ve onunla ne kadar bütünleştiğini gösterir.

Gurbet Gel isimli eserde:
 Gurbet elin **gariplerdir** yolcusu,
 Dolar yüreğime hasret acısı.
 Aman beyler **garip** olan gülemez,
Gariplik derdini çekmeyenler bilemez.

Saz ve söz ustamız gariplik duygusunu ancak yaşayanların bileceğini yine memleket hasretini çekenlerin, gurbet ellerde yaşayanların ancak kendisi gibi garip, yoksul, kimsesiz insanlar olacağını bizlere anlatmıştır. Ekmek davası için vatanını, memleketini bırakıp gurbette yaşayan elbette yoksul insanlardır. Kendisi de bir garip olan ve gurbete düşen, çoğu zaman feleğin kendisine gülmediğine şahit olan ve derdini kendisi gibi olamayan insanların arasında yaşayan Neşet Ertaş’tı. Gariplere gülmek sanki yasaktı ve her şey onların aleyhinde gibi bir durum vardı.

Anadan Öksüzüm isimli eserde ise:
Garibin halından bilen yok burada,
Garibin yüzüne gülen yok burada,
Garibin gönlünü bilen yok burada,
 Kader benim yollarımı bağlama.

Her kelimesi her mısrası kendi yaşamından izler taşıyan yaşayan aşığımız yine gurbetti garipliğini dile getirmiş. Çünkü o Anadolu’dan bozulmadan, bütün saflığı, temizliği ile gittiği ve o şehirlerde oradaki insanlardan çok çok farklı olduğunu görmüştü. Çünkü o neredeyse hiç yontulmamış kaba Kırşehir şivesi ile şehrin içinde otantik belki de arkaik bir sanatçıydı. Neşet Ertaş’ı, Ertaş yapan sır da bu özün ta kendisiydi. O insanlar onun için sadece kalabalıktan başka bir şey değildi böylece kendisini hep onlara yabancı hissetti daha doğrusu onları kendine yabancı hissetti. O insanlar kendisini ne kadar anlamasa da, her yerde, her zaman kendisi olmanın ve kendisi kalmanın önemli ve gerekli olduğuna içten inandı.

Yine mi Gurbete Düştü Yolumuz isimli eser de:
 Ayrıldı sıladan bizim yolumuz,
 Eşe dosta malum olsun halımız.
 Korkarım gurbette kalır ölümüz,
Garip ölüsüne ağlar bulunmaz.

Halk aşığımız burada da garipliği yine gurbet temasıyla işlemiştir. Başka memleketlere gitmek zorunda kalışını, yalnız oluşunu ve derdini anlatamayışını kendi üslubuyla bizlere aktarmıştır. Ve en önemlisi de ölüsünün vatanında değil de gurbette kalacağından korkar. Çünkü küçük yaşta memleketinden kopan Ertaş sıla özlemi ile doludur. Bir de garipliği o kadar acı o kadar üzücü bir noktadan ele almış ki garibin ölüsüne ağlayan bile bulunmaz der ve böylece kendi kimsesizliklerini ve gerçek bir garip oluşunu samimi bir dille söylemiştir. Çünkü biliyor ki kendisi de hayat yolunda yolunu bulmaya çalışan bir garip.

Çiçekdağı isimli eseri:
 Çiçekdağı derler **garibin** yurdu,
 İçinde gizlidir bin türlü derdi.

Bozkırın tezenesi bu dizede de gariplerin yurdu, kendisinin de doğup büyüdüğü Çiçekdağı olduğunu vurguluyor. Çünkü içinde derdi tükenmeyen bu abdal aşireti genel olarak o bölgede yaşamaktadır. Memleketini, vatanını gariplik teması içinde garipler yurdu olarak tanıtmıştır.

Garipler adlı eserinde ise:
 Gine boranlı dağlar,
 Bozulmuş viran bağlar,
 Orda bir **garip** ölse,
Garip olanlar ağlar.
 Kalmış gurbet elinde,
 Acı türkü dilinde,
Garip olmayan bilmez,
Gariplerin halından.

Garibin yüzü gülmez,
 Derdini kimse bilmez,
 Bir kenar da kalsa da,
 Halini soran olmaz.

Biz de dünyaya geldik,
 Ne ağladık ne güldük,
 İnsan geldik dünyaya,
 Sonunda **garip** olduk.

Sazını eline alan âşık sesine hâkimdi ve yüreği aşkla, ayrılıkla, gurbetle doluydu. İçinde beni türküleştiren, beni haykır, beni göklere sal diyen öylesine yoğun bir duygu sağanağı içindeydi ki sazından kelimelerden çıkan her söz ondan, onun yaşamından izler taşıyordu. İşte bu eserinde de hayatında yaşadığı her şeyin özetini yapmış, içini yiyip bitiren şeyleri dışına vurmuştur. Bu eserin belki de en önemli diyebileceğimiz dörtlüğü son dörtlüktür. Çünkü burada herkes gibi kendisinin de bir insan olarak dünyaya geldiğini ancak sonrasında garip olarak bir topluluğun içinde kendisini bulduğuna vurgu yapar. Yani burada hümanizm bir anlayışla, sınıfsal farklılığa isyan etmiştir diyebiliriz.

SONUÇ

Asırlık bir kültürel mirasın son temsilcisi, Anadolu'nun yaşayan efsanesi Neşet Ertaş yaşamı boyunca yaşadığı sıkıntıları, çektiği acıları, yoksulluğunu, ezilişini ve horlanışını bizim sesimizle bizim sözümüzle kelimelere dökmüş, bütün gariplere tercüman olarak bizlere ulaştırmış ve o engin gönlü ile bütün bunları bizlerle paylaşmıştır. Allah vergisi yeteneği ile sanatın, müziğin özünü yüreğinde hisseden ve bunu hiçbir yapmacılığa, hiçbir gösterişe tevessül etmeden içinden geldiği gibi samimice bütün her şeyini sanatsever halkı ile paylaşmaktan çekinmedi. O hayallerin, semaların sanatçısı değil gönüllerin sanatçısı olma yolunda idi. Bunun içinde asla eserlerini yalanla dolanla, hayallerle değil, kendi yaşamında ki anılarla acılarla sazına sözüne dökerek yazdı/söyledi.

Yerellikten evrenselliğe ulaşan Bozkırın Tezenesi yokluğu, çileyi, sıkıntıyı yaşayan ve eserlerinin her harfi her kelimesi kendi yaşamından izler taşıyan kendi yaşam hatıralarıdır demek hiç de yanlış olmaz. Anadolu'nun gözü kulağı olan, unutulmamış ve asla da unutulmayacak olan ayaklar turabı gönüller hizmetçisi bir aşığıdır. Neşet Ertaş, olağanüstü denilebilecek yeteneği, geleneğe hâkimiyeti, gelenekten kopmadan yeniyeye bağlılığı, yeni zamanların modern zevk ve eğilimlerini gözetten ve diri tutan bir sanat ağacıdır.

KAYNAKÇA

- [1] Akman, Haşim (2006), *Gönül Dağında Bir Garip "Neşet Ertaş Kitabı"*, İstanbul:
- [2] Kültür Yayınları.
- [3] *Bozkırın Tezenesi Belgeseli* (2008), TRT.
- [4] Can, Zeynep (2010), *Türkülerde Sevgili Kavramı*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi),
- [5] Muğla: Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- [6] Devellioğlu, Ferit (2007), *Osmanlıca-Türkçe Lügat*, Ankara: Aydın Kitabevi.
- [7] Dilçin, Cem (2005), *Türk Şiir Bilgisi*, Ankara: TDK Yayınları.
- [8] Dündar, Can, *Garip "Neşet Ertaş Belgeseli"*.
- [9] Özcan, Öner (2001), *Neşet Ertaş Yaşamı ve Bütün Türküleri*, İstanbul: Simurg Yayınları.
- [10] Oğuz, M. Öcal (2008), *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Ankara: Grafiker yayınları.
- [11] *Türkçe Sözlük* (2005), Ankara: TDK Yayınları.
- [12] Tokel, Bayram Bilge (2004), *Neşet Ertaş Kitabı*, Ankara: Akçağ Yayınları.